

MUZEUL BANATULUI TIMIȘOARA
МУЗЕЈ ВОИВОДИНЕ НОВИ САД

EXPOZIȚIA ИЗЛОЖБА

ICOANE PE STICLĂ DIN VOIVODINA
ИКОНЕ НА СТАКЛУ У ВОИВОДИНИ

TIMIȘOARA, 5 DECEMBRIE 1996 – 22 FEBRUARIE 1997

**MUZEUL BANATULUI TIMIȘOARA
МУЗЕИ ВОЈВОДИНЕ НОВИ САД**

EXPOZIȚIA ИЗЛОЖБА

**ICOANE PE STICLĂ DIN VOIVODINA
ИКОНЕ НА СТАКЛУ У ВОИВОДИНИ**

TIMIȘOARA, 05 DECEMBRIE 1996 – 22 IANUARIE 1997

<https://biblioteca-digitala.ro>

ICOANE PE STICLĂ DIN VOJVODINA COLECȚIA MUZEULUI VOJVODINEI, Novi-Sad

“... Icoana nu este niciodată destinată sieși, ci, întotdeauna este un mijloc. Se spune că ea este fereastra deschisă între cer și pământ, dar deschisă în ambele direcții.”

(J. Chevalier, A. Gheerbrant,
Dicționar de simboluri)

În arta populară, pictarea icoanelor pe sticlă a apărut în perioada barocă, însă în arta cultă este cunoscută din epoci mai vechi.

În Voivodina, icoanele pe sticlă sunt amintite în descrierile bisericilor din primele decenii ale secolului al XVIII-lea. Din această perioadă se păstrează foarte puține icoane pe sticlă, datorită fragilității materialului, a obișnuinței “înmormântării” icoanelor împreună cu morții la familiile ortodoxe precum și a obiceiului ca icoanele ortodoxe să se păstreze în poduri, în spatele coșurilor (obicei legat de cultul morților și al strămoșilor). Pe de altă parte, în secolul al XVIII-lea, sticla era un material scump și rar.

Deși cea mai mare parte a icoanelor erau lucrate pe sticlă, există și icoane pe oglindă din această perioadă, atât ortodoxe cât și romano- sau greco-catolice.

Cele mai cunoscute ateliere de icoane ortodoxe sârbești pe sticlă au fost la Sombor și Stapar, dar se presupune că ele au existat și în Banat și Srem.

Centrul de iconari de la Sombor a funcționat aproape 200 de ani, meșteșugul fiind însușit în familie și transmis din tată în fiu.

Cei mai de seamă iconari din Sombor au fost: Moisei Popovici, la mijlocul secolului al XVIII-lea, fiul acestuia, Andrej, în a doua jumătate a aceluiași secol, nepotul, apoi strănepoata, căsătorită Protici, în cursul secolului al XIX-lea.

Influența centrului de la Sombor se resimte și pe icoanele lucrate la Vukovar, cel mai cunoscut reprezentant al acestui centru fiind Milankovici, la începutul secolului al XX-lea.

Pentru icoanele pe sticlă mai noi ale rutenilor au fost identificați meșterii pictori din Krâsturul Rusesc. Unii pictori realizau fonduri de culoare închisă, iar alții, între care Andrej Varga, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, de culoare deschisă. Cele mai multe icoane ortodoxe românești au fost importate dintr-un centru nu prea îndepărtat din Banatul românesc, iar croații, ungurii, slovaci catolici și rutenii au cumpărat icoane pe sticlă importate din cunoscutele centre din Austria (Sandl) și Cehia (Buchers-Pochori) și icoane pe oglindă din atelierele cehe și slovace, la sfârșitul secolului al XVIII-lea și pe parcursul secolului al XIX-lea și XX-lea.

Icoanele se cumpărau la târguri sau erau pictate la comandă. La ortodocși, până nu demult, ele erau expuse în "camera curată", în așa-numitul "colț luminos", sau între cele două ferestre de la stradă.

La catolici, odată cu moda aranjării paralele a mobilei în interioarele sătești, ele se expuneau simetric deasupra patului.

Tematica icoanelor pe sticlă este aceeași ca și a icoanelor pe lemn sau pânză, având ca personaje pe Iisus Hristos, Maica Domnului și sfinții patroni. Uneori ele reprezintă scene combinate.

Frecvența unor motive sau scene din viața lui Iisus Hristos relevă originea și apartenența religioasă a unor icoane. Astfel, scena "Iisus cu vița" apare, în exclusivitate, la ortodocși, iar "Iisus, blândul păstor", la catolici.

Temele care apar în egală măsură atât la ortodocși cât și la romano-și greco-catolici sunt: "Răstignirea" și "Maica Domnului cu pruncul". La ortodocșii sârbi și români prăznicarele reprezintă sfinții patroni ai familiilor și caselor, iar la catolici, protectorii diferitelor ocupații sau meserii.

Maria BANSKI

CATALOG

1. Sfântul Nicolae, Sf. Ioan Înaintemergătorul, Tăierea capului Sf. Ioan și Arh. Mihail Andrei Popovici Sombor, sticlă, a doua jumătate sec. XVIII
Sivaș
2. Nașterea lui Isus
Atelier din sudul Cehiei, oglindă, sec. XIX
Sonta
3. Nașterea lui Isus
Atelier din sudul Cehiei, oglindă, sec. XIX
Ada
4. Sfântul Proroc Ilie și Nașterea lui Isus
Pictor de factură albastră, sticlă, sec. XIX
Novi Sad
5. Botezul lui Isus
Atelier românesc, sticlă, sfârșitul sec. XIX
Jancov Most
6. Învierea lui Lazăr, Sf. Trifin și Sf. Simeon
Atelier românesc, sticlă, sec. XIX
Begheiț
7. Cina cea de taină
Atelier din sudul Cehiei, oglindă, sec. XIX
Cârsturul Rusesc
8. Hristos pe Muntele Măslinilor
Atelier din sudul Cehiei, oglindă, sec. XIX
Cârsturul Rusesc
9. Răstignirea
Andrei Varga, sticlă, a doua jumătate a sec. XIX
Cârsturul Rusesc
10. Răstignirea
Autor necunoscut, sticlă, sec. XIX
Stapar
11. Răstignirea
Meșter în culori închise, sticlă, sec. XIX
Kutura
12. Răstignirea
Atelier din sudul Cehiei, oglindă, sec. XIX
Kutura
13. Răstignirea
Atelier din sudul Cehiei, oglindă, sec. XIX
Kutura

14. Răstignirea lui Hristos, Fecioara cu pruncul,
Sf. Nicolae, Sf. Gheorghe și Arh. Mihail
Autor necunoscut, sticlă, sec. XX
Novi Sad, sârbi
15. Pieta
Buchers-Pochory, sticlă, sec. XIX
Vajska, croați
16. Mormântul lui Hristos
Atelier din sudul Cehiei, oglindă, sec. XIX
Sonta, croați
17. Adormirea lui Hristos
Sandl, sticlă, sec. XIX
Cârsturul Rusesc, rusini
18. Sfânta Treime - Gnadenstuhl
Sandl, sticlă, sec. XIX
Cârsturul Rusesc, rusini
19. Isus, blândul păstor
Atelier din sudul cehiei, oglindă, sec. XIX, unguri
20. Isus cu vița
Atelier românesc, sticlă, sec. XIX
Klek, români
21. Sfânta Paraschiva și Fecioara cu pruncul
Atelier românesc, sticlă, sec. XIX
Bașaid, sârbi
22. Fecioara cu pruncul
Atelier românesc, sticlă, sec. XIX
Begheiț, români
23. Fecioara cu pruncul
Atelier românesc, sticlă, sec. XIX
Begheiț, români
24. Fecioara cu pruncul
Autor necunoscut, sticlă, sec. XIX
Pecinți, sârbi
25. Fecioara cu pruncul
Atelier Protici, Sombor, sticlă, sec. XIX
Sombor, sârbi
26. Fecioara cu pruncul, Uciderea lui Joan și Sf. cnez Lazăr
Atelier Protici, Sombor, sticlă, sec. XIX
Sombor, sârbi
27. Fecioara cu pruncul
Andreij Varga, Cârsturul Rusesc, sticlă, sec. XIX
Cârsturul Rusesc, rusini
28. Fecioara cu pruncul, Sf. Damian și Cosman
Milan Savcin, Stapar, sticlă, sec. XIX
Novi Sad
29. Fecioara cu pruncul - Madona din Tela (Zell)
Snadl, sticlă, sec. XIX
Vajska, croați

30. Încoronarea Maicii Domnului, Sf. Dimitrie și Sf. Gheorghe
Autor necunoscut, sticlă, sec. XIX
Sremski Karlovit, sârbi
31. Încoronarea Maicii Domnului
Milankovici, Vucovar, sticlă, sec. XX
Novi Sad, sârbi
32. Fecioara cu pruncul, Sf. Dimitrie și Sf. Gheorghe
Atelier românesc, sticlă, sec. XIX
Iancov Most, români
33. Sfântul Gheorghe
Autor necunoscut, sticlă, sec. XIX
Kralevți, sârbi
34. Sfântul Gheorghe
Atelier românesc, sticlă, sec. XIX
Iancov Most, români
35. Sfântul Gheorghe
Autor necunoscut, sticlă, sec. XIX
Novi Sad, sârbi
36. Sfântul Gheorghe
Atelierul Protici, Sombor, sticlă, sec. XIX
Sombor, sârbi
37. Sfântul Gheorghe
Atelier românesc, sticlă, sec. XIX
Iancov Most, români
38. Sfântul Prooroc Ilie, Sf. Nicolae și Arh. Mihail
Atelier românesc, sticlă, sec. XIX
Begheiț, români
39. Sfântul Prooroc Ilie, Sf. Damian și Cozman
Atelier românesc, sticlă, sec. XIX
Iancov Most, români
40. Sfântul Prooroc Ilie, Sf. Ștefan și Sf. Ioan Botezătorul
Atelier românesc, sticlă, sec. XIX
Begheiț, români
41. Sfântul Vendelin
Școala Buchers-Pochory, sticlă, sec. XIX
Selencia, slovaci
42. Sfântul Vendelin
Atelier din sudul Cehiei, oglindă, sec. XIX
Cârsturul Rusc, ruși
43. Sfânta Paraschiva
Jova Savcin, Stapar, sticlă, sec. XX
Stapar, sârbi
44. Sfânta Paraschiva
Atelier românesc, sticlă, sec. XIX
Iancov Most, români
45. Sfânta Paraschiva și Sf. Ioan Botezătorul
Atelier românesc, sticlă, sec. XIX
Begheiu Nou, sârbi

46. Sfânta Paraschiva, Sf. Ștefan și Sf. Mihail
Atelier românesc, sticlă, sec. XIX, români
47. Sfântul Arhanghel Mihail
Atelier românesc, sticlă, sec. XIX
Iancov Most, români
48. Sfântul Arhanghel Mihail
Atelier românesc, sticlă, sec. XIX
Iancov Most, români
49. Sfântul Arhidiacon Ștefan
Atelier românesc, sticlă, sec. XIX
Begheiț, români
50. Sfântul Arhidiacon Ștefan
Atelierul Protici, Sombor, sticlă, sec. XIX
Stapar, sârbi
51. Sfânta Elena
Sandl, sticlă, sec. XIX
Bacini, rusini
52. Sfânta Barbara
Atelier din sudul Cehiei, oglindă, sec. XIX
Selencia, slovaci
53. Sf. Nicolae
Autor necunoscut, sticlă, sec. XIX
Sivaț, sârbi
54. Sf. Nicolae
Atelier românesc, sticlă, sec. XIX, români
55. Sfântul Nicolae
Milankovici, Vukovar, sticlă, sec. XX
Novi Sad, sârbi
56. Sfântul Ștefan de la Decean
Milankovici, Vucovar, sticlă, sec. XX
Novi Sad, sârbi
57. Sfântul Emerik și Sf. Rege Ștefan
Sandl, sticlă, sec. XIX
Cârșturul Rusesc, rusini
58. Sf. Arh. Mihail, Sf. Pantelie, Sf. Simeon și Sf. Trifin
Jova Savcin, Stapar, sticlă, 1908.
Novi Sad, sârbi
59. Tablou cu înger
Sandl, sticlă, sec. XIX
Vajska, croați
60. Tablou cu înger
Atelier din sudul Cehiei, oglindă, sec. XIX
Cârșturul Rusesc, rusini

ИКОНЕ НА СТАКЛУ У ВОЈВОДИНИ

Из збирке Музеја Војводине

... Икона никада није сама себи сврхом, него је увијек средство. Каже се да је она прозор отворен између неба и земље, али отворен у оба смјера...

(Ј. Шеваље - А. Шерброн,
Рјечник симбола)

Сликање икона на стаклу појављује се у народној уметности за време барока, мада у правој уметности и много раније.

У Војводини се помињу иконе на стаклу у описима цркава из првих деценија XVIII века. Веома је мали број икона сачуваних из XVIII века, и то не само због ломљивости и обичаја „сахрањивања“ икона код православних породица које изумиру, или обичаја да се старе иконе остављају иза оцака на тавану (у вези са култом мртвих и култом предака), већ и због мање распрострањености стакла, тј. његове скупocenости. Већином су рађене на стаклу а има их и на огледалу. Има их православних, римо и гркокатоличких. За неке се зна, а за неке се претпоставља да су израђене на тлу Војводине. Познате радионице српских православних икона на стаклу биле су у Сомбору, у Стапару, а претпоставља се да су оне постојале и у Банату и Срему. Утицај сомборске школе (радила је скоро две сто година - Мојсеј Поповић средином XVIII века, његов син Андреј у другој половини истог века, унук, затим праунака, удата Протић током XIX века (осећа се и на иконама израђеним у Вуковару (Миланковић, почетак XX века). За новије русинске иконе на стаклу идентификовани су мајстори сликари у Руском Крстуру (Сликар тамне основе, Сликар светлоплаве основе, Ондреј Варга - друга половина XIX века). Већина румунских православних икона импортована

је из неког недалеког центра у Румунији а Хрвати, Мађари, Словаци - католици и Русини куповали су импортоване слике на стаклу из познатих центара у Аустрији (Зандл) и Чешкој (Бухерс-Похори) и слика на огледалу из чешких и словачких радионица. Углавном су израђене крајем XVIII, током XIX и у XX веку.

Иконе су куповане на вашарима, нарочито "водицама", а некада су и рађене по поруџбини.

Све до скоро, иконе су висиле окачене у "чистој соби", у тзв. "светом углу" (нарочито код православаца) или између два прозора. Продирањем паралелног распореда намештаја у сеоске ентеријере, оне се симетрично распоређују изнад кревета (код католика). Као што је случај са иконама сликаним на дрвету или платну, и на иконама на стаклу су представљани: Христос, Богородица, Светитељ заштитник и комбиноване религиозне представе. Учесталост одређеног мотива или одређене сцене са Христом у односу на верску припадност, могуће је пратити према пореклу иконе. Нпр. "Христос виноградар" појављује се искључиво код православаца а "Христос добри пастир" код католика. Најучесталија представа рађена код свих, православаца, римо и гркокатолика су Распеће и Богородица са Христом. Код првославних (Срби, Румуни) на "славским иконама" представљани су светитељи - заштитници породице, куће, а код католика заштитници одређених занимања.

Марија Бански

KATALOG

1. Sv. Nikola, sv. Jovan Krstitelj, Usokovanje Jovanovo i sv. Arhandjel Mihajlo
Andrej Popović, Sombor, staklo, druga polovina XVIII veka
Sivac, inv. br. 18, Srbi
59 x 71 cm
2. Rodjenje Hristovo
Radionica iz juzne Češke, ogledalo, XIX vek
Sonta, inv. br. 2053
36 x 45 cm
3. Rodjenje Hristovo
Radionica iz juzne Češke, ogledalo, XIX vek
Ada, inv. br. 1653, Madjari
46 x 57 cm
4. Sv. Prorok Ilija i Rodjenje Hristovo
Slikar svetloplave osnove, staklo, XIX vek
Novi Sad, inv. br. 10.263, Rusini
48 x 64 cm
5. Krštenje Hristovo
Rumunska radionica, staklo, kraj XIX veka
Jankov Most, inv. br. 2453, Rumuni
51 x 62 cm
6. Vaskrsenje Lazarevo, sv. Trifun i sv. Simeno
Rumunska radionica, staklo, XIX vek
Begejci, inv. br. 4979 Rumuni
56 x 72 cm
7. Tajna večera
Radionica iz juzne Češke, ogledalo, XIX vek
Ruski Krstur, inv. br. 4796, Rusini
41,5 x 52 cm
8. Hristos na Maslinovoj gori
Radionica iz juzne Češke, ogledalo, XIX vek
Ruski Krstur, inv. br. 4714, Rusini
40 x 49 cm
9. Raspeće
Ondrej Varga, staklo, druga pol. XIX veka
Ruski Krstur, inv. br. 4761, Rusini
67 x 89 cm
10. Raspeće
Autor nepoznat, staklo, XIX vek
Stapar, inv. br. 426, Srbi
36 x 45 cm
11. Raspeće
Majstor tamne osnove, staklo, XIX vek
Kusura, inv. br. 5989, Rusini
53 x 70 xm
12. Raspeće
Radionice iz juzne Češke, ogledalo, XIX vek
Kucura, inv. br. 8387, Rusini
40 x 49 cm

13. Raspeće
Radionica iz južne Češke, ogledalo, XIX vek
Kucura, inv. br. 5980, Rusini
49,5 x 61 cm
14. Raspeće Hristovo, Bogorodica sa Hristom,
sv. Nikola, sv. Djordje i sv. Arhandjel Mihajlo
Autor nepoznat, staklo, pocetak XX veka
Novi Sad, inv. br. 10.204, Srbi
42 x 48 cm
15. Pieta
Buchers/Pochory, staklo, XIX vek
Vajska, inv. br. 1850, Šokci
29 x 40 cm
16. Hristov grob
Radionica iz južne Češke, ogledalo, XIX vek
Sonta, inv. br. 2051, Šokci
45 x 53 cm
17. Usnuli Hristos
Zandl (Sandl), staklo, XIX vek
Ruski Krstur, inv. br. 4774, Rusini
50 x 38,5 cm
18. Sv. Trojice - Gnadenstuhl
Zandl, staklo, XIX vek
Ruski Krstur, inv. br. 4795, Rusini
30 x 50 cm
19. Isus Hristos dobri pastir
Radionica iz južne Češke, ogledalo, XIX vek
Kupusina, inv. br. 6061, Madjari
45,5 x 56,5 cm
20. Hristos vinograde
Rumunska radionica, staklo, XIX vek
Klek, inv. br. 3260, Rumuni
45 x 60 cm
21. Sv. Paraskeva i Bogorodica sa Hristom
Rumunska radionica, staklo, XIX vek
Basaid, inv. br. 7108, Srbi
48 x 61 cm
22. Bogorodica sa Hristom
Rumunska radionica, staklo, XIX vek
Begejci, inv. br. 5019, Rumuni
45 x 61 cm
23. Bogorodica sa Hristom
Rumunska radionica, staklo, XIX vek
Begejci, inv. br. 4981, Rumuni
37,5 x 47,5 cm
24. Bogorodica sa Hristom
Autor nepoznat, staklo, XIX vek
Pecinci, inv. br. 1922, Srbi
32,5 x 46 cm

25. Bogorodica sa Hristom
Radionica Protić, Sombor, staklo, XIX vek
Sombor, inv. br. 9602, Srbi
42 x 52 cm
26. Bogorodica sa Hristom, Usekovanje Jovanovo i sv. Knez Lazar
Radionice Protić, Sombor, staklo, XIX vek
Sombor - Čićovi salasi, inv. br. 9202, Srbi
53 x 71 cm
27. Bogorodica sa Hristom
Ondrej Varga, Ruski Krstur, staklo, XIX vek
Ruski Krstur, inv. br. 4762, Rusini
56 x 68 cm
28. Bogorodica sa Hristom, sv. Kuzman i Damjan
Milan Savcin, Stapar, staklo, kraj XIX veka
Novi Sad, inv. br. 10.069, Srbi
73 x 87 cm
29. Bogorodica sa Hristom - Madona iz Cela
Zandl (Sandl), staklo, XIX vek
Vajska, inv. br. 1849, Šokci
20 x 30 cm
30. Krunisanje Bogorodice, sv. Dimitrije i sv. Djordje
Autor nepoznat, staklo, XIX vek
Sremksi Karlovci, inv. br. 868, Srbi
56,5 x 71,5 cm
31. Krunisanje Bogorodice
Milanković, Vukovar, staklo, pocetak XX veka
Novi Sad, inv. br. 10.732, Srbi
34,5 x 45 cm
32. Bogorodica sa Hristom, sv. Dimitrije i sv. Djordje
Rumunska radionica, staklo, XIX vek
Jankov Most, inv. br. 6514, Rumuni
55 x 70 cm
33. Sv. Djordje
Autor nepoznat, staklo, XIX vek
Kraljevci, inv. br. 2520, Srbi
33 x 45,5 cm
34. Sv. Djordje
Rumunska radionica, staklo, XIX vek
Jankov Most, inv. br. 2598, Rumuni
37 x 52 cm
35. Sv. Djordje
Autor nepoznat, staklo, XIX vek
Novi Sad, inv. br. 10.266, Srbi
48 x 63 cm
36. Sv. Djordje - Pesak
Radionica Protić, Sombor, staklo, XIX vek
Sombor, inv. br. 9392, Srbi
48 x 57 cm

37. Sv. Djordje - Pesak
Rumunska radionica, staklo, XIX vek'
Jankov Most, inv. br. 6307, Rumuni
44 x 60 cm
38. Sv. Prorok Ilija, sv. Nikola i sv. Arh. Mihajlo
Rumunska radionica, staklo, XIX vek
Begejci, inv. br. 4601, Rumuni
47,5 x 64 cm
39. Sv. Prorok Ilija, sv. Kuzman i Damjan
Rumunska radionica, staklo, XIX vek
Jankov Most, inv. br. 2584, Rumuni
49 x 65 cm
40. Sv. Prorok Ilija, sv. Stefan i sv. Jovan Krstitelj
Rumunska radionica, staklo, XIX vek
Begejci, inv. br. 4602, Rumuni
45 x 60 cm
41. Sv. Vendelin
Škola Buhers/Pohori *Buchers/Pochory), staklo, XIX vek
Selenca, inv. br. 6176m Slovaci
27 x 37 cm
42. Sv. Vendelin
radionica iz juzne Češke, ogledalo, XIX vek
Ruski Krstur, inv. br. 4794, Rusini
34 x 43 cm
43. Sv. Paraskeva
Jova Savčin, Stapar, staklo, pocetak XX veka
Stapar, inv. br. 425, Srbi
16 x 25,5 cm
44. Sv. Paraskeva
Rumunska radionica, staklo, XIX vek
Jankov Most, inv. br. 2454, Rumuni
45. Sv. Paraskeva i sv. Jovan Krstitelj
Rumunska radionica, staklo, XIX vek
Novi Bečej, inv. br. 10.066, Srbi
43 x 58 cm
46. Sv. Paraskeva, sv. Stefan Arhidjakon i sv. Arhandjel Mihajlo
Rumunska radionica, staklo, XIX vek
Vojvodinci, inv. br. 7807, Rumuni
38,5 x 47,5 cm
47. Sv. Arhandjel Mihajlo
Rumunska radionica, staklo, XIX vek
Jankov Most, inv. br. 6308, Rumuni
44 x 58 cm
48. Sv. Arhandjel Mihajlo
Rumunska radionica, staklo, XIX vek
Jankov Most, inv. br. 2441, Rumuni
42 x 56,5 cm
49. Sv. Stefan Arhidjakon
Rumunska radionica, staklo, XIX vek

- Begejci, inv. br. 4603, Rumuni
43 x 59 cm
50. Sv. Stefan Arhidjakon
radionica Protić, Sombor, staklo, XIX vek
Stapar, inv. br. 424, Srbi
40 x 50,5 cm
51. Sv. Helena
Zandl (Sandl), staklo, XIX vek
Bacinci, inv. br. 2380, Rusini
36 x 45 cm
52. Sv. Barbara
Radionica iz južne Češke, ogledalo, XIX vek
Selenca, inv. br. 2061, Slovaci
33 x 44 cm
53. Sv. Nikola
Autor nepoznat, staklo, XIX vek
Sivac, inv. br. 5921, Srbi
46 x 60 cm
54. Sv. Nikola
Rumunska radionica, staklo, XIX vek
Klek, inv. br. 4238, Rumuni
39 x 50 cm
55. Sv. Nikola
Milanković, Vukovar, staklo, početak XX veka
Novi Sad, inv. br. 10.206, Srbi
34 x 44 cm
56. Sv. Stefan Dečanski
Milanković, Vukovar, staklo, početak XX veka
Novi Sad, inv. br. 10.267, Srbi
32 x 42 cm
57. Sv. Stefan i sv. Emerih
Zandl (Sandl), staklo, XIX vek
Ruski Krstur, inv. br. 4775, Rusini
38 x 50 cm
58. Sv. Arhandjel Mihajlo, sv. Pantelija, sv. Simeon i sv. Trifun
Jova Savčini, Stapar, staklo, 1908.
Novi Sad, inv. br. 10355, Srbi
48 x 61 cm
59. Monštranca sa anđelima
Zandl (Sandl), staklo, XIX vek
Vajska, inv. br. 1862, Šokci
20 x 30 cm
60. Monštranca sa anđelima
Radionica iz južne Češke, ogledalo, XIX vek
Ruski Krstur, inv. br. 4778, Rusini
38,5 x 48 cm

Tiparul executat la
Imprimeria MIRTON Timișoara
Str. Samuil Micu nr. 7
Tel./Fax: 056/208924

